

Norwegian University of
Science and Technology

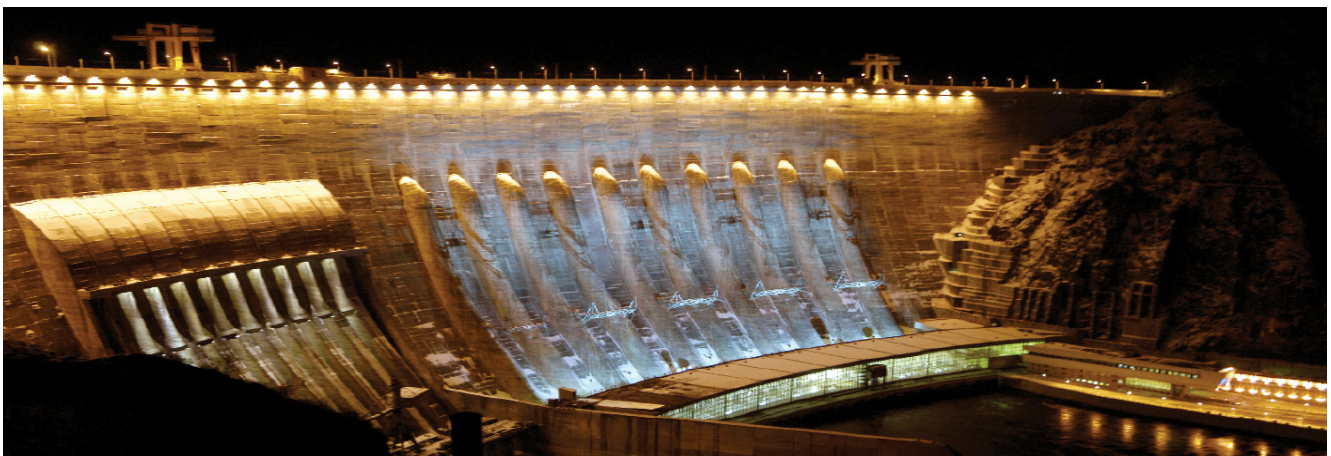

Dypdykk i vannveien: Svingekammeret

Kaspar Vereide
PhD Stipendiat

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

Bakgrunn

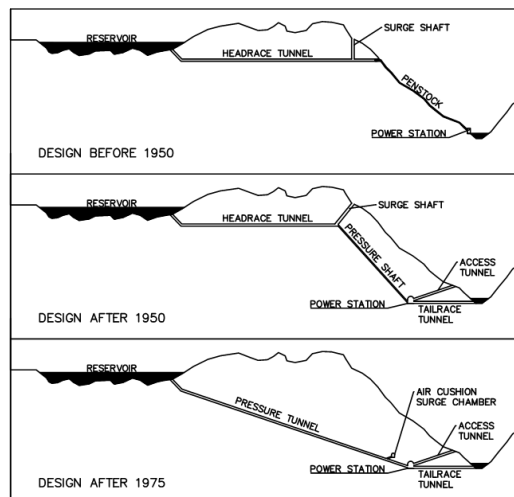
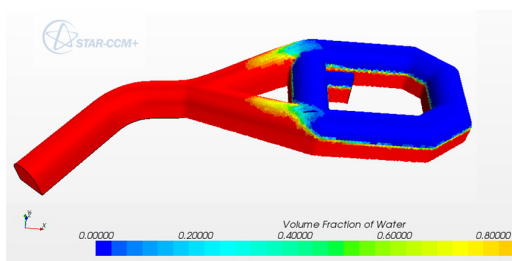
Hva er et svingekammer

Moderne design

Modellforsøk

Bakgrunn

- ▶ Samarbeidsprosjekt med CEDREN, NTNU og Sira-Kvina kraftselskap
- ▶ Prosjekt over 4 år med feltmålinger, modellforsøk og numeriske studier

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

Motivasjon

- ▶ Svingekammeret styrer de hydrauliske kreftene i vannveien
- ▶ Bedre svingekammerdesign betyr:
  - Større frihet for regulering
  - Redusert dimensjonerende trykk
- ▶ Viktig ved effektkjøring og pumpekraft
  - Fra full pumping til full produksjon på 20 sekunder
  - 10 000 ganger i året?

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

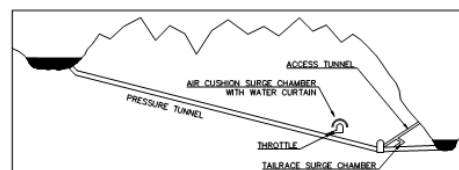

Bakgrunn
 Hva er et svingekammer
 Moderne design
 Modelforsøk

Hva er et svingekammer?

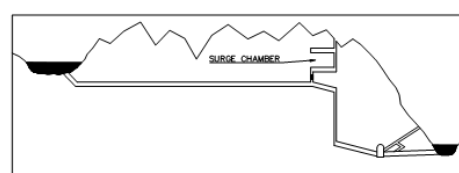
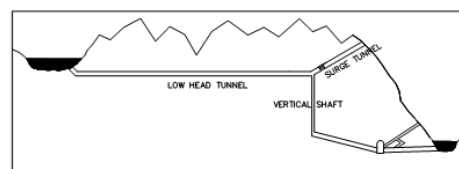
► Et fritt vannspeil nært turbinen

- Sjøkt/tunnel til dagen
- Tårn
- Trykkluftkammer

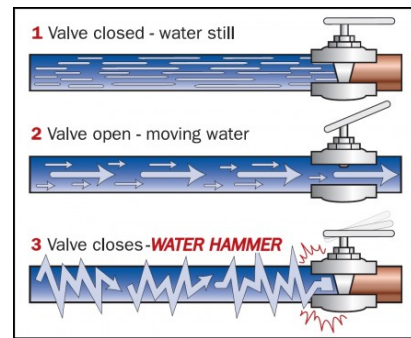
► Innføres grunnet to forhold:

- Trykkstøt
- Reguleringsstabilitet

Trykkstøt

- ▶ Trykkstøt er elastiske trykkbølger
  - Analogt med semitrailer-krasj
  - Skapes ved regulering, oppstart og avslag

- ▶ Bestemt av Newtons 2. lov
  - Vannet akselereres
  - Vannet komprimeres
  - Trykkrefter oppstår

Trykkstøt

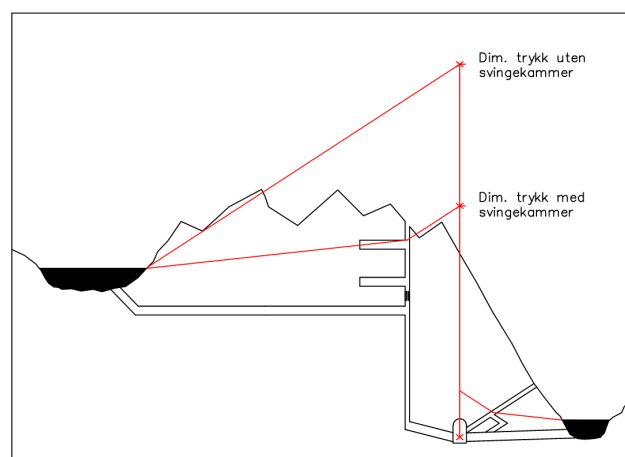
- ▶ Eksempel med $v = 2\text{m/s}$, $c = 1200\text{m/s}$, $T_r = 2\text{s}$,
 $T_l = 10\text{s}$

- ▶ Trykkstøt uten svingekammer

- $\Delta H = \frac{c \, dv}{g} = 240\text{mVS}$

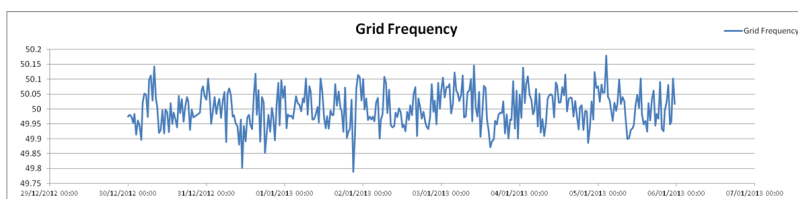
- ▶ Trykkstøt med svingekammer

- $\Delta H = \frac{c \, dv}{g} * \frac{T_r}{T_l} = 48\text{mVS}$

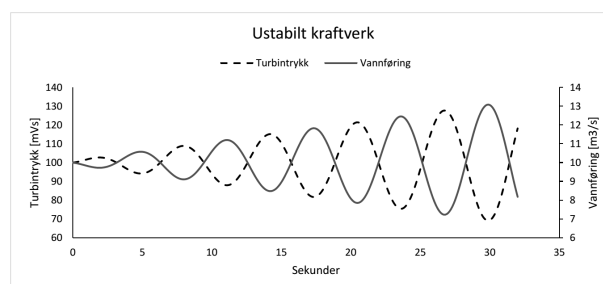
Reguleringsstabilitet

- ▶ To forhold skal reguleres:
  - Frekvens i nettet
  - Produsert effekt

- ▶ Vannkraftverkene styrer nettfrekvens i Norge
  - Ustabile kraftverk ville ødelagt all elektronikk i landet

Reguleringsstabilitet

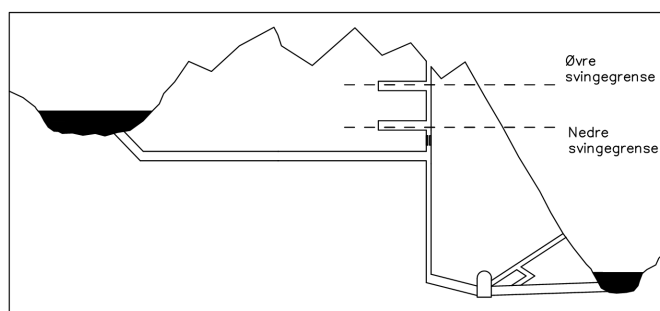
- ▶ Kontroll på produsert effekt
  - Må takle aggressiv regulering
  - Må takle svingninger i nettfrekvens

- ▶ Mer stabilt kraftverk → mer lønnsomt
  - Mindre produksjonstap (virkningsgrad/friksjon)
  - Hurtigere regulering
  - Levere tjenester til nettoperatør
  - Mindre skade på aggregat/vannvei

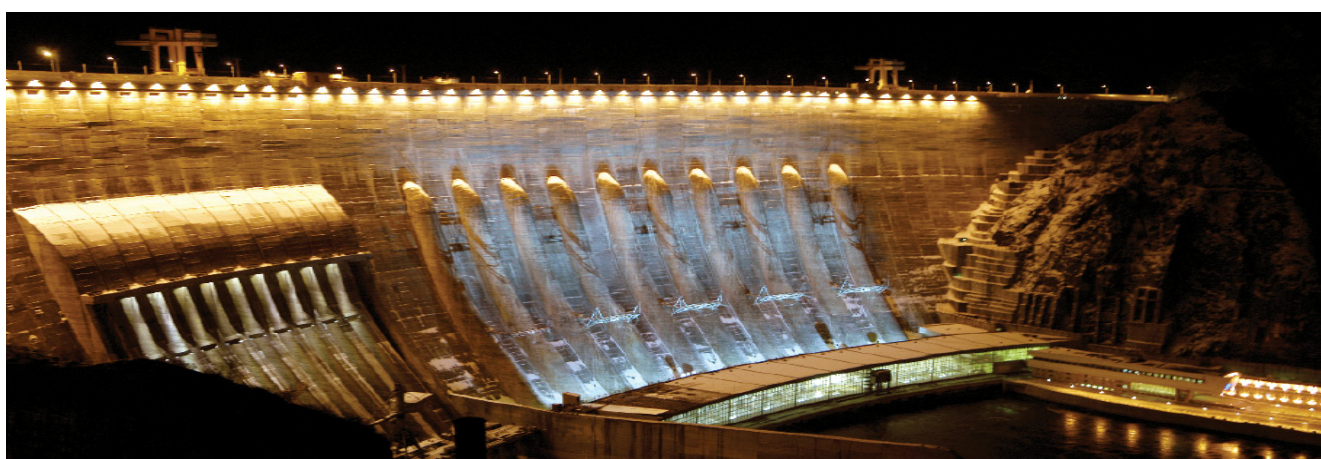

Bivirkning: Massesvingninger

- ▶ Ved etablering av svingekammer innfører man massesvingninger
  - Strømning mellom svingekammer og magasin
- ▶ Massesvingningene blir dimensjonerende for svingekammeret
  - Må bestemme øvre og nedre svingegrense

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

Bakgrunn
Hva er svingekammer
Moderne design
Modellforsøk

Moderne design

- ▶ Nye pumpekraftverk i Europa med ny svingekammerteknologi
  - Utviklet med numeriske modeller
  - Testet med laboratorieforsøk
  - Fokus på hurtig demping av svingninger

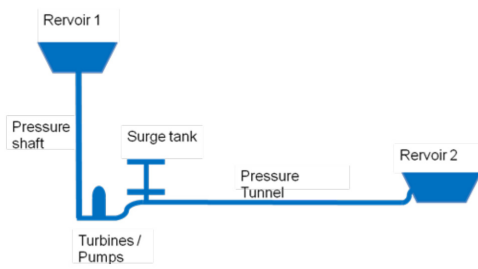
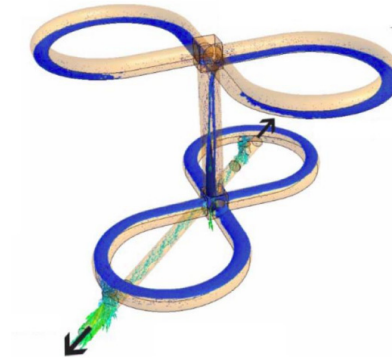

Fig: Wolfgang Richter

Limberg 2 (833 MW Østerrike)

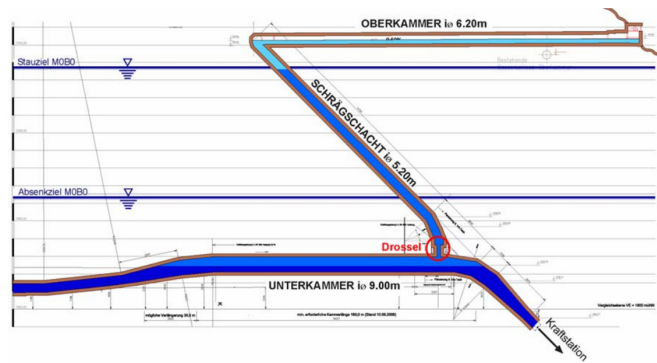
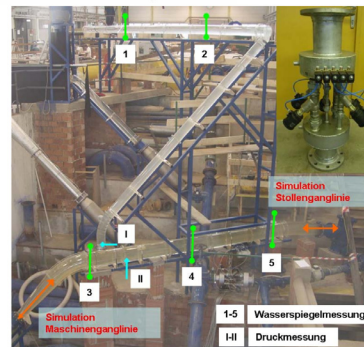

Fig: Klasinc & Bilus

Atdorf (1400 MW Tyskland)

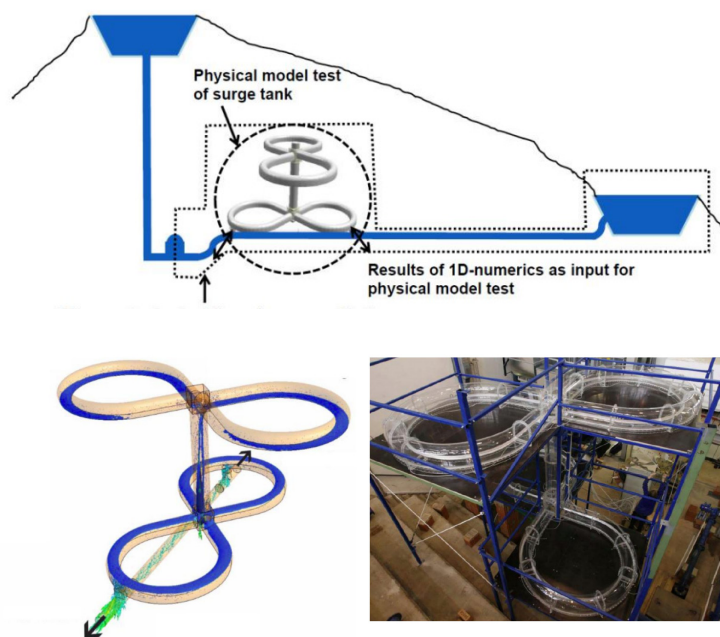

Fig: Wolfgang Richter

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

Krespa (400 MW Østerrike)

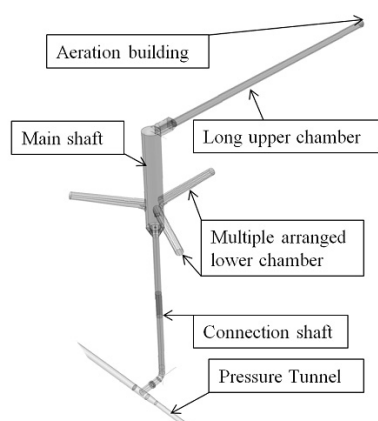
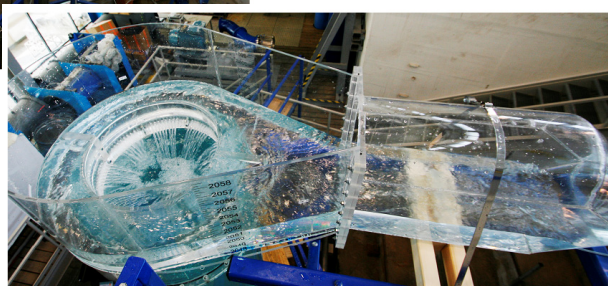

Fig: Wolfgang Richter

CEDREN

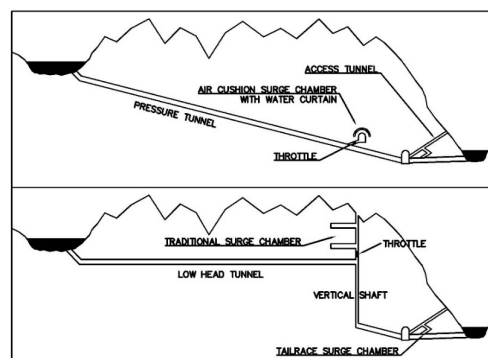
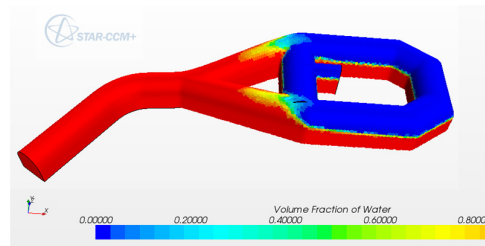
Centre for Environmental Design of Renewable Energy

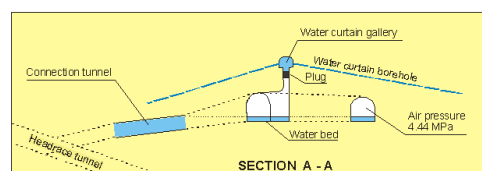
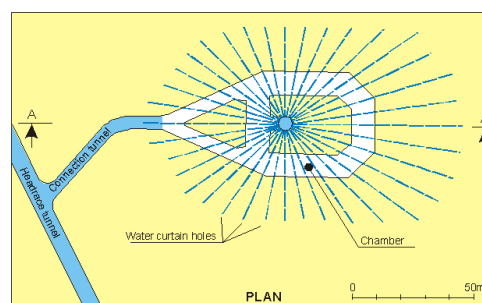
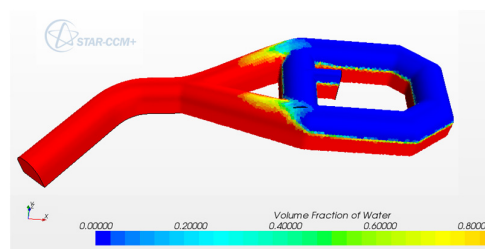
Luftputekammer

- ▶ Luftputekammer nyeste design i Norge
- ▶ Fordeler:
  - Reduserer kostnader
  - Bedrer demping av trykkstøt
  - Bedre for reguleringsstabilitet
  - Ingen adkomsttunnel → mindre miljøpåvirkning!
- ▶ Ingen luftputekammer i Europa – hvorfor?
  - Ingen tidligere erfaring
  - Lite tiltro til uforet tunneldrift
  - Fjellkvalitet

Luftputekammer

- ▶ Tror enda luftputekammer er State-of-the-Art
- ▶ Vil videreutvikle løsningen
  - Implementere nye løsninger fra Europa
  - Skaffe bedre forståelse av fysikken
- ▶ Metode: Fysisk og numerisk modellering

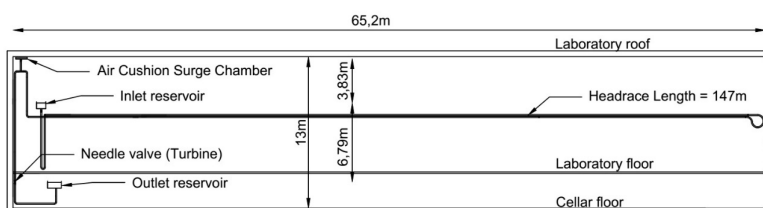

Bakgrunn
Hva er svingekammer
Moderne design
Modellforsøk

20

Modellforsøk

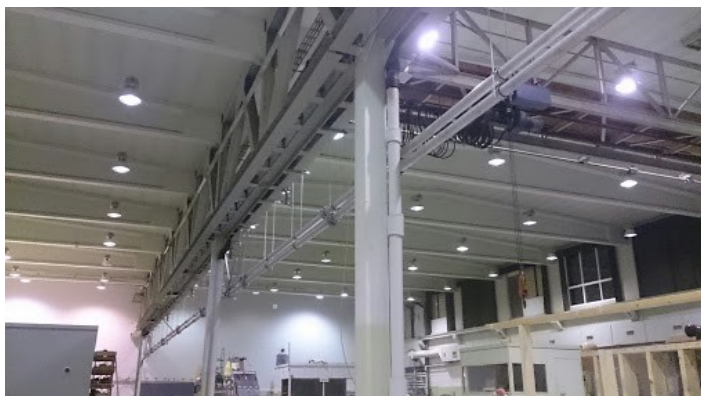
- ▶ Torpa kraftverk skala 1:65
  - Vannvei fra øvre til nedre magasin
  - Tuneller, luftputekammer og turbin
- ▶ Sammenligner modell med feltmålinger
- ▶ Tester deretter nye design

Modellforsøk

► Fremdrift

- Modell er ferdig bygget
- Tidligfase testing utført
- Klargjøring for endelige tester

CEDREN

Centre for Environmental Design of Renewable Energy

Centre for Environmental Design of Renewable Energy - CEDREN

NATURHISTORISK MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO

Thank you for your attention!

